

T: Z królem lub przeciw niemu

- pojęcia: konfederacja, rokosz, *Artykuły henrykowskie*, elekcja *vivente rege*, elekcja *viritim*,
- podobieństwa i różnice pomiędzy rokoszem Zebrzydowskiego a rokoszem Lubomirskiego oraz konfederacją tyszowiecką lub barską a targowicką,

Omów rokosze i konfederacje wg schematu. Zwróć uwagę na panującego, czas, cele, przebieg oraz ich wpływ na sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Rzeczypospolitej.

Rokosz

- a. panujący:
- b. czas:
- c. przebieg:
- d. skutki wewnętrzne:
- e. skutki zewnętrzne:

Konfederacja

- a. panujący:
- b. czas:
- c. przebieg:
- d. skutki wewnętrzne:
- e. skutki zewnętrzne:

Praca domowa

1. Zaznacz dwa cele wspólne konfederacji: tyszowieckiej i barskiej.

- zakończenie interwencji obcego państwa w Rzeczypospolitej,
- obrona interesów wszystkich stanów społecznych,
- zahamowanie reform ograniczających prawa szlacheckie,
- zapewnienie suwerenności kraju,
- zagwarantowanie dominującej pozycji katolicyzmu w państwie

2. Wyjaśnij, dlaczego – Twoim zdaniem – konfederacja tyszowiecka przyniosła oczekiwane rezultaty, a konfederacja barska nie.

3. Wymień postulaty głoszone przez konfederatów barskich, do których odwołują się symbolika przedstawionego orderu i umieszczone na nim hasła.

Order konfederatów barskich. Napisy na ramionach krzyża oznaczają: *Za wiarę i Maryję* oraz *Za prawo i ojczyznę*.

4. Zaznacz właściwe zakończenie zdania.

W 1792 r. przeciwnicy reform ustrojowych w Rzeczypospolitej doprowadzili do utworzenia konfederacji targowickiej, na której czele stał m.in.

- Szczęsny Potocki.
- Józef Poniatowski.
- Stanisław Lanckoroński.
- Józef Pułaski.

5. Zapisz po trzy zarzuty postawione w tekstach źródłowych obrońcom *Konstytucji 3 maja* oraz konfederatom targowickim.

Akt konfederacji targowickiej z 1792 r.

My, senatorowie, ministrowie [...], urzędnicy, dygnitarze i rycerstwo [...], widząc, że [...] sejm dzisiejszy [...] połamał prawa kardynalne, zmiotł wszystkie wolności szlacheckie, a na dniu 3 maja r. 1791 w rewolucję i spiszek przemieniwszy się, nową formę rządu, [...] narzuconą sukcesją tronu, postanowił, królowi od przysięgi, na pacta conventa wykonanej, uwolnić się dozwolił, władzę królów rozszerzył, rzeczpospolitą w monarchię zamienił, szlachtę bez posesji od równości i wolności odepchnął, wolę narodu, w instrukcjach wojewódzkich daną, za nic poczytał, [...] wojsko narodowe do przysięgi na bronienie ustanowionej niewoli przymusił, [...] sam pod konfederacją sejmując, konfederować się całemu narodowi, prócz siebie, zakazał [...], w wojnę szkodliwą przeciwko Rosji, sąsiadki naszej najlepszej, najdawniejszej z przyjaciół i sprzymierzeńców naszych, wplątać nas usiłował [...]. [...] a będąc bez nadziei, aby się sejm kiedy opamiętał [...], nie przywykli do kajdan, które Konstytucja 3-go maja na nas włożyła, a równie niewolę kładąc ze śmiercią – protestujemy się jak najuroczyściej przeciwko sukcesji tronu, Konstytucją 3-go maja ustanowionej [...], na koniec przeciwko wszystkim prawom i ustawom, na tym sejmie wypadłym, które by wolność [...] [Rzeczypospolitej] *obalały, [...], konfederujemy się i wiążemy się węzłem nie rozerwanym konfederacji wolnej [...].*

Źródło: *Wiek XVI–XVII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 438.

Julian Ursyn Niemcewicz, *Na hersztów targowickich*, 1793 r.

Sejm prawy, zbiór cnotliwych śmiesz nazywać spiskiem?

Ty, coś zgwałcenia wszystkich praw jawnym dowodem,

Samotrzeć w Targowicy nazwał się narodem,

Ty śmiesz bunt zadawać? Jakże? Lud zebrany,

Co haniebnie nad sobą potargał kajdany,

Co jedynie zajęty miłością ojczyzny,

Zniósł błędy, wskrzesił prawdę, uleczył swe blizny,

Ten sejm winien u ciebie? Ach, nie tak osądzi

Publiczność i potomność, co nigdy nie błądzi...

Ta powie kiedyś: „Był sejm z cnotliwych złożony,

Co przywiódł do świetności kraj długo hańbiony...

Który rozsądną równość między ludźmi wrócił

I źródło nieszczęść Polski – pychę możnych – skrócił.

Lecz byli zdrajcy, co kraj zburzyli szczęśliwy:

Był Szczęsny, był Rzewuski, Branicki zdrażliwy

I Kossakowskich chytre i zwodnicze plemię:

Co zgubili na zawsze tę nieszczęsną ziemię!”

Źródło: *Historia w poezji: antologia polskiej poezji historycznej i patriotycznej*, red. J. Marcinkiewicz, Warszawa 1965, s. 181.

zarzuty konfederatów targowickich postawione obrońcom *Konstytucji 3 maja*:

-
-
-

zarzuty obrońców *Konstytucji 3 maja* postawione konfederatom targowickim:

-
-
-